

Fredagskronikken

Mari Rege, professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Gøril Bjerkan Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Katrine Løken Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Mari Rege Prestasjonsgapet vokser – også i Norge

Familiebakgrunn blir stadig mer avgjørende for hvordan barn presterer i den norske grunnskolen. Samtidig forsøker noen politikere å lukke øynene.

● **Nobelprisvinner** i samfunnsøkonomi James Heckman viser stadig til «the lottery at birth». Det handler om det mest avgjørende for et barns muligheter for å utvikle seg og lære, nemlig hvilken familie barnet ble født inn i.

En tydelig illustrasjon på dette er det såkalte prestasjonsgapet, som viser stor forskjell i skoleprestasjoner mellom barn fra familier med høy og lav inntekt.

En stor del av prestasjonsgapet kan skyldes forskjeller i oppvekstmiljøet. Sammen med kolleger har jeg nylig oppsummert en omfattende forskningslitteratur som viser at genetikk alene kan forklare mindre enn halvparten av variasjonen i utdanning og inntekt. Betydningen av miljø understøttes av forskning som viser at foreldrenes inntekt, barnets skole og barnehage, samt rutiner, støtte og forventninger i hjemmet har betydning for hvordan barnet utvikler seg (Duncan, Kalil, Mogstad & Rege, 2022).

I USA er prestasjonsgapet svært høyt og har resultert i en rekke tiltak for å gi barn likere muligheter for å lykkes. Eksempler er subsidiert barnehage for lavinntektsfamilier, bussing av elever for å gå på skole i nabolag med høyere inntekt, nye nasjonale læreplaner, samt skolefinansieringsreformer. Til tross for dette har ikke USA lyktes å redusere gapet, snarere tvert imot. Studier viser at prestasjonsgapet i USA øker.

En forklaring på det økende prestasjonsgapet i USA kan være at forskjellene i inntekt har økt betydelig i samme periode. Samtidig har foreldre fått en stadig mer intens oppdragerstil. De er har høy betalingsvillighet for å flytte til et nabolag med en god offentlig skole eller kjøpe plass på en privatskole.

I tillegg bruker foreldre i USA stadig mer penger på privatundervisning utenfor skoletiden for å gi barna ekstra læringsstøtte.

Det er lett å heve øyenbrynene over amerikanske tilstander og tenke at slik har vi det heldigvis ikke i Norge. Med en raus velferdsstat, sammenpresset lønnsstruktur og nesten alle barn i en offentlig skole, som har i oppdrag å støtte mest opp om de elevene som presterer svakest, kan vi vel puste lettet ut?

Slik er det dessverre ikke.

Også i den norske skolen har vi et betydelig prestasjonsgap, selv om det er lavere enn i USA. En ny studie av Astrid Marie

← En ny studie viser at prestasjonsgapet mellom barna fra norske familier med ti prosent høyest og lavest inntekt tilsvarer over to år med læring, skriver Mari Rege. Illustrasjonsfoto. Foto: Aleksander Nordahl

Forskningen

Hvem: Sandsør, Astrid M. J., Henrik D. Zachrisson, Lynn A. Karoly, Eric Dearing, 2022.

Hva: Achievement Gaps by Parental Income and Education Using Population-level Data from Norway.

Hvor: EdArXiv.

Hvem: Duncan, Greg, Ariel Kalil, Magne Mogstad, Mari Rege, 2022

Hva: Investing in Early Childhood Development in Preschool and at Home.

Hvor: NBER working paper 29985, forthcoming in Handbook of Economics of Education.

Jorde Sandsør og kolleger viser at prestasjonsgapet mellom barna fra familier med ti prosent høyest og lavest inntekt tilsvarer over to år med læring (Sandsør, Zachrisson, Karoly & Dearing, 2022). Studien benytter data fra Statistisk sentralbyrå med hele Norges befolkning.

Gapet gjør seg gjeldende i resultater fra nasjonale prøver i femte, åttende og niende trinn, samt i avgangskarakterer i 10. klasse.

I en analyse hvor forfatterne følger de samme elevene over tid, kommer det frem at gapet stadig øker gjennom skoleløpet. Dette er oppsiktsvekkende fordi det betyr at gjennom skoleløpet blir barnas prestasjonsrang (målt i skoleresultater) stadig mer lik rangen til deres foreldre (målt i inntekt).

Som den aller første i Norge viser studien til Sandsør og kolleger også at prestasjonsgapet i Norge har stadig økt i perioden 2007 til 2018. Økningen tilsvarer mer enn tre måneder læring og kan ikke forklares med økt innvandring.

Så hvorfor øker gapet?

Studien gir ikke svar på dette, men viser at økningen først og fremst skyldes at de som ligger på inntektsbunnen gjør det dårligere. En forklaring kan være økende inntektsulikhet, som gjør det stadig mer kre-

vende for familier på inntektsbunnen å følge opp barna.

I norsk skolepolitikk er mange politikere opptatt av at vi må teste mindre. Det er verdt å merke seg at uten systematisk testing av elevene, hadde vi ikke hatt kunnskapen fra denne viktige studien fra Sandsør og kolleger.

Uten testingen klarer vi heller ikke fange opp elever som strever, eller skoler og skoleeiere som ikke i tilstrekkelig grad makter å følge opp elever som trenger ekstra støtte. Testing er også avgjørende for å evaluere effekten av tiltak.

Studien er viktig fordi den viser at vi fortsatt har en stor jobb å gjøre i Norge for å gi barn likere muligheter i utdannelseslopet. Forskning tyder på at ekstra støtte med spesialundervisning eller undervisning i små grupper kan være et lovende tiltak, spesielt om det drives av en lærer som er god på å bygge relasjoner til elevene.

Et annet lovende tiltak er å gi mer støtte til elevenes sosiale og emosjonelle utvikling, som kan hjelpe dem å i større grad utnytte læringsmulighetene skolen tilbyr.

Jeg håper norsk skolepolitikk fremover kan handle om lovende tiltak for å redusere prestasjonsgapet, og ikke om å redusere antall tester som er nødvendige for å dokumentere gapet.

Det hjelper ikke elevene at vi lukker øynene.

→ Mer debatt side 37-39

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replikk:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Løgg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.